

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Історичний факультет

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра історії України

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра

(освітній ступінь)

на тему: «Громадсько-політична діяльність Бориса Федоровича
Дерев'янка (1938-1997рр.)».
«Socio-political activity of Boris F. Derevyanko (1938-1997.)».

Виконала: студентка денної форми навчання
напряму підготовки 6.020302 Історія
Майстренко Крістіна Віталіївна

Керівник к.і.н., доц. Полторак В.М.

Рецензент д.і.н., проф. Дзиговський О.М.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ 10 від 17.05 2017 р.

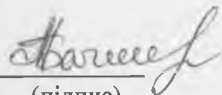
Захищено на засіданні ЕК № 2

протокол № 18 від 15.06, 2017 р.

Оцінка Відмінно / А / 90

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

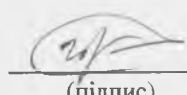

(підпис)

Богинська О.А.

(прізвище, ініціали)

Голова ЕК

(підпис)

Гребцова І. С.

(прізвище, ініціали)

Одеса – 2017

Ш/к 429778

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Аналіз джерельної бази та історіографії.....	8
1.1. Джерельна база дослідження.....	8
1.2. Історіографія дослідження.....	12
Розділ 2. Біографічні відомості.....	16
Розділ 3. Громадсько-політична діяльність.....	28
Розділ 4. Тематична спрямованість публіцистики.....	43
Висновки.....	55
Список джерел та літератури.....	60

Вступ

Актуальність теми. 17 років тому був убитий славнозвісний редактор «Вечерней Одессы». Безперечно, це многогранна та яскрава постать в історії Одеси, України та колишнього Радянського Союзу.

Український журналіст, сценарист, засновник та головний редактор газети «Вечерняя Одесса», публіцист і політик-все це про Бориса Федоровича Дерев'янка.

На даний момент постать Бориса Федоровича слабо вивчена. Безперечно його журналістська, публіцистична і політична діяльність заслуговує уваги. Плідна і багатогранна діяльність журналіста та політика безсумнівно підлягає детальному вивченню. Це дозволить показати здобутки Бориса Федоровича, а їх в нього за все життя дуже багато.

Пишучи в буремні роки, коли свобода слова придушувалась, він у своїй газеті намагався подавати лише об'єктивні та правдиві факти. В будь-якій ситуації він відстоював свою позицію, за що його більшість людей, а особливо політики та державні діячі, ненавиділи. Борис Федорович викривав їх, по мірі сил боровся з ними, поки життя не обірвала куля найманого вбивці.

На жаль, творчість Б.Ф. Дерев'янка мало хто знає за межами його рідної Одеси, міста, якому він присвятив майже все своє життя, місто, яке його любило, і ненавиділо. Втім, ненавиділи його одиниці, ті, хто йшов проти правди, хто жив безчесно, хто був злочинцем. Правдиве слово подобається не всім-так було завжди. Але тільки в наші дні, безглузді й злочинні, за слово вбивають.

Дана робота-це не тільки наукова робота, це і данина пам'яті прекрасній людині і журналісту, загиблому від рук найманих убивць, але так і не зломленому борцю за справедливість, за кращу долю простих людей.

Актуальність даної роботи полягає в узагальненні даних про Бориса Федоровича, вивчення його біографії, проаналізувати його життєвий і творчий шлях, становлення як журналіста; показати те різноманіття творчого таланту, яке, без перебільшення, висунуло його до числа найкращих публіцистів ХХ століття; проаналізувати та більш детально розглянути теми, які часто обговорювалися в його нарисах та «Колонці редактора»; дослідити статті, в яких він підіймав питання соціального, політичного та громадського характеру; звернути увагу на діяльність в якості народного депутата, сформулювати найголовніші тези його політичної кампанії та дійти висновків які саме цілі він ставив перед собою та суспільством, виконуючи роль депутата.

Метою даної роботи є дослідження життєвого і творчого шляху Б.Ф. Дерев'янка, його політичної кар'єри та діяльності.

Для досягнення зазначеної мети було поставлені такі завдання:

- вивчити джерела та історіографію;
- розглянути біографію Б.Ф. Дерев'янка;
- висвітлити діяльність Бориса Федоровича, як громадсько-політичного діяча;
- розкрити роль Дерев'янка у тодішньому житті Одеси;
- визначити тематичну спрямованість публіцистики Бориса Федоровича;
- з'ясувати становлення його як журналіста та напрямки його діяльності.

Об'єкт дослідження – Б.Ф. Дерев'янка як журналіст та громадсько-політичний діяч.

Предметом даного дослідження виступає життєвий і творчий шлях, політична діяльність Б.Ф. Дерев'янка.

Хронологічні межі охоплюють період від 1938 до 1937 рр. Нижня межа відповідає року народження Бориса Дерев'янка, а верхня – року його

смерті. Особливо треба відмітити 1973 рік-заснування газети «Вечерняя Одесса».

Територіальні межі охоплюють територію селища міського типу Іванівка Іванівський район Одеської області, де він народився і навчався в школі та місто Одеса, з яким в нього пов'язане подальше життя і діяльність.

Дипломна робота написана дотримуючись принципів:

- історико-порівняльного;
- методу послідовності викладу матеріалу;
- хронологічний.

Для написання роботи були використані переважним чином наративні джерела. Слід відзначити, що підбір документів є тенденційним, в даній роботі використовувалися матеріали особистого походження, зокрема автобіографії, щоденники та мемуари, які були вміщені в посмертні книги, присвячені творчості Б. Дерев'янка.

Так, загалом публікації із газет можна розподілити на 2 частини: власне публікації самого Бориса Федоровича, і публікації, які присвячені пам'яті журналіста. Зокрема, було використано випуски газет «Вечерней Одессы». Саме ці джерела дали змогу проаналізувати внесок Бориса Федоровича у журналістику, визначити основні аспекти його творчості і діяльності.

Взагалі історіографія з постаті Бориса Дерев'янка слабо вивчена. При написанні курсової роботи були використані книги авторів:

Л.Г.Бурчо[1,18], В.Василець[19], А.С. Дерев'янка[4,5], О.І.Мазур[26].

В книзі «Судьбу выбираешь сам»[4] загалом вміщено спогади Бориса Федоровича про дитинство, юність, навчання та перші кроки в журналістській діяльності.

В книзі пам'яті Бориса Федоровича «Будь на землі человеком»[1] надруковані уривки із щоденників публіциста, де висвітлено публіцистичну та журналістську діяльність. Також тут включені спогади про Бориса Федоровича його колег, друзів, читачів і просто одеситів, яким він допомагав у різних життєвих ситуаціях, яких, як журналіст, політик і громадський діяч, неодноразово захищав зі сторінок своєї газети.

В праці А.С. Дерев'янка «Борис Дерев'янка. Хочу быть услышанным»[5] вміщено п'ятнадцять зошитів журналіста, в яких він описує переважним чином свою депутатську діяльність, згадує різноманітні політичні події, дає оцінку певним депутатам.

Робота складається зі вступу, 4-х розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури.

Що стосується розділів, то перший розділ присвячений вивченню історіографії та джерел стосовно даної теми. В другому розділі буде висвітлена його біографія, починаючи від самого народження (навчання в школі, становлення та формування поглядів, перші кроки в журналістиці); окремо досліджено деякі етапи його життя, зокрема заснування газети, робота народних депутатом; і закінчуючи його вбивством, наприкінці розділу будуть подані факти та версії щодо того, хто саме обірвав життя журналіста. У 3-му розділі буде йти мова про громадську-політичну діяльність, зокрема буде висвітлено його діяльність в якості депутата, які саме зміни він пропонував в суспільстві, наведено цитати з його промови на засіданнях, подаються приклади як саме він допомагав народові. У заключному четвертому розділі мова йдеться про тематику статей Дерев'янка, зокрема зроблено акценти на найголовніших темах, які були присутні в його статтях та щоденникових записах, особлива увага приділяється питанням ЧМП, капітана Нікітіна, та діяльність Гурвіца та інших одеських депутатів і можновладців; наведено цитати з його статей, стосовно

даної тематики, що дає змогу уявити весь спектр подій, які тоді відбувалися, та ставлення журналіста до них.

Висновки

11 серпня 1997-чорна сторінка в житті Одеси. У цей день, 17 років тому, був убитий редактор газети «Вечерняя Одесса», публіцист і політик Борис Федорович Дерев'янка. Кулі найманого вбивці наздогнали його в ході на роботу. У двох кроках від редакції газети, якою він керував без малого чверть століття. Серед багатолюдного натовпу людей, служінню яким він присвятив своє життя.

Про Бориса Федоровича і його статті багато говорили за життя. Ще більше почали говорити після смерті: «...Дерев'янка був бійцем і професіоналом». Він виявився навіть занадто бійцем-коли важливо виграти на фініші, він хотів перемагати ще й на кожному старті.

За свої 59 років Б.Ф.Дерев'янка встиг зробити дуже багато: він був інспектором планової комісії в Іванівському районі; під час навчання в Одеському університеті, куди вступив лише з третьої спроби, співпрацював зі студентською багатотиражною газетою «За наукові кадри», а також був літпрацівником одеської молодіжної газети «Комсомольське плем'я», потім завідувачем одного з відділів міжобласної газети «Комсомольська іскра». Рік він працював кореспондентом обласного радіокомітету, а потім Борис Дерев'янка став спецкором обласної газети «Чорноморська комуна», трохи пізніше-завідувачем відділу інформації та публіцистики. З 1970 року він був заступником, а потім і редактором одеської молодіжної газети «Комсомольська іскра», а з 1973 і до останнього дня свого життя-він засновник і редактор газети «Вечерняя Одесса». «Вечірка» стала для Бориса Дерев'янка головною справою життя. Він сам добирав колектив, розробляв структуру редакції, визначав рубрики і, звичайно, формував творчі принципи газети. Та Борис Федорович не лише організував і створив нове видання. Редактор був чудовим журналістом і з першого номера став провідним автором газети. Його статті, нариси, репортажі друкувалися практично у кожному номері. Тематика найрізноманітніша: від нарисів про

долі конкретних людей, роздумів на політичні теми і статей на економічну проблематику - до емоційних звітів з футбольних матчів одеського «Чорноморця».

Газета перша (не тільки в Одеському регіоні, але і на території колишнього СРСР) перестала бути органом партійного комітету і міськради. Це означало запрошення до нових взаємовідносин з владними структурами: співпраця при повній незалежності.

Коли його не раз дорікали в тому, що забув "Материнська мова", він запрошував погортати "Вечірку" і переконатися в зворотному. Влітку 1991 року Редактор "ВО" писав: ".. немає в Одесі українського письменника, якому газета не надавала б свої сторінки, не було жодного гідного явища української культури, повз якого вона пройшла б".

Борис Дерев'янка, без сумніву, був найавторитетнішим журналістом в Одесі. У своїх майже щоденних «Колонках редактора» він не лише відверто і щиро відгукувався на все, що відбувалося в Одесі, а й постійно аналізував суспільно значимі події на теренах тодішнього СРСР, в Україні, за кордоном. У кожній публікації Борис Федорович мав свою позицію і відверто її відстоював, не ховаючись за спинами політичних авторитетів, аргументовано сперечався зі своїми опонентами, але ніколи не зловживав своїм становищем редактора, не брав на себе роль проповідувача істини в останній інстанції.

Активна життєва позиція, що проявлялася у публіцистиці журналіста і реалізовувалася на сторінках «Вечерней Одессы», зробила його авторитетним громадським діячем. Безпартійні одесити, наприклад, збиралися на мітинги, аби Дерев'янка включили до складу делегатів XIX партконференції, наперекір одеській партноменклатурі він став народним депутатом СРСР, багато разів обирався депутатом Одеської міськради. Напередодні злодійського вбивства його прізвище дедалі частіше називали як можливого кандидата на посаду мера Одеси.

У Б.Ф. Дерев'янка були важкі, іноді драматичні відносини з партійним керівництвом. Він намагався захищати від партійного свавілля. Хоча в той час у нього виникають важкі відносини з демократами, які на той час претендували на владу, і які, на його думку, вважали можливим все різноманіття людських доль характеру, проявів звести до якої-небудь однієї універсальної формули-лозунгу і які демонструють таку ж готовність чинити свавілля, як це робили ті, кому вони, як вважається, опонують

Він завжди був проти примітивного ділення людей на «наших і не наших», проти свавілля, в якому б одязі він не виступав-демократичному, чи комуністичному. Тому Борис Федорович на протязі своєї кар'єри залишався «улюбленцем» радикальних гілок. Борис Федорович був помітною фігурою на політичній арені того часу. Усім було відомо, що Борис Дерев'янка був небажаним для тодішньої влади. Публічно критикувати та засуджувати політику Е.Гурвіца міг не кожен громадянин, і Борис Федорович був виключенням. Безсумнівно його можна назвати адвокатом народу перед владою. З тих пір, як Борис Федорович став депутатом до нього зверталися тисячі людей з проханням про допомогу, світло на 8 поверсі його кабінету не вимикалося до пізньої ночі.

Бориса Федоровича обирали громадські і державні органи, неодноразово він був нагороджений: у 1970 році-Почесною грамотою Міністерства внутрішніх справ СРСР, 1976-орденом «Знак пошани», у 1978-ювілейним знаком ЦК ЛКСМУ «60 років ЛКСМУ», у 85-му-нагороджений «Почесним знаком ДОСААФ СРСР», у 1990-медаллю «Борцю за мир». Не раз Борис Федорович ставав лауреатом різних премій. У 1972 році він став лауреатом одеської обласної комсомольської літературної премії імені Е.Багрицького і в тому ж році був нагороджений дипломом «Кіно і преса-72», у 73-му- лауреат одеської обласної журналістської премії імені Е.Петрова, 1986-лауреат премії Спілки журналістів СРСР.

Всією своєю творчістю, своїм життям, Борис Федорович заслужив ці нагороди. Займаючи тверду громадянську позицію, він воістину був адвокатом народу перед владою. Причому, будь-якою владою. Не даремно у своєму депутатському щоденнику у вересні 1991р. Дерев'янка писав: «...я завжди проти агресивності тупої сили і завжди за тих, хто від цієї сили так чи інакше страждає».

Борис Дерев'янка в будь-якій ситуації відстоював цю свою позицію, за що його ненавидять ті, хто був нечистим сумлінням, хто на нещастя народу будував свій добробут. Борис Федорович викривав цих людей, по мірі своїх сил боровся з ними, поки його життя не обірвала куля найманого вбивці. На жаль, в країні дикого капіталізму суперечки і протистояння кінчаються пострілом в спину. Гинуть люди чесні, відкриті, борються з несправедливістю. Гинуть саме вони, бо як і в думках не допускають силового вирішення питань.

Недоброзичливців у Бориса Федоровича вистачало. Наприклад, згадували колеги, у своїх публікаціях він торкався таких речей, як конфлікт навколо Чорноморського морського пароплавства, але це далеко не єдина небезпечна тема, якою займався Борис Федорович.

Друкуючи в своїй газеті «Вечерня Одесса», провокативні матеріали, неодноразово Борис Федорович отримувал всілякого роду застереження: того чи іншого краще не друкувати. Але незважаючи ні на що друкував роман Юрія Михайлика в ту пору, коли піднялися на нього вся «королівська рать», друкували поеми Бориса Нечерди, долаючи всілякі перепони цензури і гримаси певної частини читачів.

Як і вбивство українського журналіста Георгія Гонгадзе, як вбивство багатьох інших журналістів Росії і країн СНД, вбивство Бориса Федоровича Дерев'янка залишалося нерозкритим, замовники і виконавці так і не були знайдені.

Борис Федорович помер,але залишився в пам'яті людській,в їх серцях,у своїй творчості,що пам'ятають і люблять не тільки в Одесі,але і у всій Україні,далеко за її межами. А те,що пам'ять про нього жива,свідчать і меморіальна дошка на будинку видавництва «Чорномор'я»,і пам'ятник на Другому Християнському кладовищі в Одесі,і увінчене ім'я журналіста на стелі,встановленої в Києві в районі Хрещатика та присвяченій журналістам,загиблим в Україні за Правду,а ім'я вибите на монументі,встановленому на Арлінгтонському кладовищі в передмісті Вашингтона в пам'ять про журналістів,які загинули при виконанні службових обов'язків,та багато іншого.

На Другому міжнародному фестивалі журналістики «Віра.Надія.Любов» у 1997 році Борису Дерев'янку було присвоєно звання «Журналіст року» в номінації «За мужність і професіоналізм»,а в 1998 йому було присвоєно звання лауреата Фонду Добра(посмертно). У тому ж році Б.Ф. Дерев'янку був посмертно нагороджений відзнакою Президента України-орденом «За заслуги» III ступеня,а також Дипломом Управління культури міста Одеси та Одеської організації Спілки художників України «Майстру Слова і Справи».

Іменем своїм залишиться в пам'яті людей Борис Дерев'янку. Площа Конституції,розташована в Київському районі м.Одеси у вересні 1999 року була перейменована в площу імені Б.Ф. Дерев'янку,також перейменована вулиця Жовтнева у селищі міського типу Іванівка Одеської області у вулицю Б.Дерев'янку і одна з місцевих шкіл стала носити ім'я Бориса Федоровича. Ім'ям його корабели навзали новий корабель.

Пам'ять про чудового публіциста,борця за справедливість і просто добру та чуйну людину залишиться на століття. Усім своїм життям Борис Федорович Дерев'янку заслужив визнання свого народу,його любов,його пам'ять. Але інакше Борис Федорович і не вмів жити,інакше він життя своє і не мислив.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

1. Бурчо Л.Г. Будь на Земле человеком. Книга памяти Бориса Федоровича Деревянко. – Одесса : Астропринт , 2007. – 301с.
2. Вибори і вибір // Наш час – революційний: Письменники про перебудову : Зб. публ. Нарисів. – О., 1989. – С. 30-48.
3. Выходит первый номер «192 сходинок» – литературно-публицистического приложения к «Вечерней Одессе» // Вечерняя Одесса. – 1997. – 17 мая.
4. Деревянко А.С. Борис Деревянко. Судьбу выбираешь сам. – Одесса : ОКФА, 1998. – 491с.
5. Деревянко А.С. Борис Деревянко. Хочу быть услышанным. – Одесса : Астропринт, 2002. – 611с.
6. Деревянко Б.Ф. Одесский театр оперы и балета : Фотоочерк. – Одесса : Маяк, 1984. – 118с.
7. Деревянко Б.Ф. След на земле. // Горизонт. – Одесса , 1984. – выпуск 21.
8. Защищая свободу печати, общество защищает свою свободу // Вечерняя Одесса. – 1991. – 23 декабря.
9. Кто расчистил Украине дорогу в Беловежскую Пущу? // Вечерняя Одесса. – 1994. – 17 марта.
10. Куда подевались триста квартир : Депутатский дневник // Вечерняя Одесса. – 1989. – 26 августа.
11. Оглянуться без гнева: Депутатский дневник // Вечерняя Одесса. – 1989. – 15, 17, 19 апреля.
12. Право голоса и право слуха: Дойная корова по кличке «ЧМП» // Вечерняя Одесса. – 1993. – 1 января.

13.Развенчанных топчут,увенчанным льстят: Об увольнении С.Г.Никулина с должности зам.нач.пароходства,депутата облсовета,и депутата горсовета В.И.Трембовицкого // Вечерняя Одесса. – 1993. – 2 июня.

14.Так вы за Гурвица или за Боделана? // Вечерняя Одесса. – 1996. – 9 апреля.

15.Человек в океане,или Жизнь и смерть капитана Никитина // – Вечерняя Одесса. – 1996. – 1,6 августа. – с.1,3.

ЛІТЕРАТУРА

16.Бойко Л. Он не стал бы молчать // Правда Украины. – 1997. – 13 августа.

17.Бурчо Л. Девятый вопрос. Почти стенограмма: [В частности,о Б.Ф.Деревянко] // Вечерняя Одесса. – 1997. – 4 марта.

18.Бурчо Л.Г. Життя і смерть Редактора. Книга пам'яті Бориса Дерев'янка. – Одеса : Прес-кур'єр , 2015. – 349с.

19.Василец В.М. Жизнь и смерть Бориса Деревянко. Повесть-быль. – Одесса : Автограф , 2001. – 188с.

20.Гончар В.М. Дерibasовская премия-Борису Деревянку // Вечерняя Одесса. – 2004. – 21 апреля. – С.1.

21.Дукова Д.В. В Ивановке,на родине Бориса Федоровича // Вечерняя Одесса. – 1998. – 6 октября. – с.1,3.

22.Зленко Г.Д. Дерев'янка Борис Федорович // Українська літературна енциклопедія. – Київ , 1990. – Т.2. – С. 34.

23. Иванов Ю. Хроника трагедии // Вечерняя газета. – 1997. – 12 августа.

24.Колесник А. Политическая расправа с редактором // Регион. – 1997. – 16-23 августа.

- 25.Лебедев С.Ю. Борис Деревянко: Жизнь и судьба:Фотоальбом. – Одесса : ОКФА , 1998. – 92с.
- 26.Мазур О.І. Іванівський район: від минулого до сьогодення. – Одеса : ТЕС, 2014. – С.35-37.
- 27.Мазуренко А. Бог проклял Одессу и отдал ее во власть бандитам // Вечерняя Одесса. – 1997. – 16 августа.
- 28.Милошевич С. После гибели Бориса Деревянко Одесса стала другой... // Киевские ведомости. – 1997. – 15 августа. – С.6.
- 29.Попов В. Он ушел непобежденным [“Его нельзя было снять-его можно было убить”] // Вечерняя Одесса. – 1997. – 14 августа.
- 30.Токар В.М. Великий Б.Ф. Дерев’янку дорогу в журналістику започаткував у нашій газеті // Степові зорі. – 1999. – 6 жовтня.
- 31.Чернега Л. Почему произошла эта трагедия?:Прошу слова! // Вечерняя Одесса. – 1998. – 13 августа.
- 32.Шелестович С. Памяти редактора [Б.Деревянко] // Юг. – 1998. – 17 марта.

